

Област Велико Търново

▶ Население (2014)	249 454
▶ Територия (кв.км)	4661,6
▶ Брой на населените места	337
▶ Дял на населението в градовете (%)	70,0

Общ преглед

Икономиката на Великотърновска област се възстанови относително бързо от кризата, като още през 2010 г. БВП на глава от населението надхвърли предкризисните си нива. През последните години се наблюдава и постоянен ръст на заетостта, като през 2014 г. коефициентът на заетост вече е по-висок от нивото си през 2008 г. Чуждите инвестиции в областта продължават да са сред най-ниските в страната, но пък областта се справя относително добре с усвояването на средства по европейските програми. Сравнително малкият обем на инвестиции в областта вероятно

се дължи и на лошото качество на инфраструктурата, сравнително високите местни данъци и такси и слабите оценки за работата на местната администрация. Социалното развитие на област Велико Търново се оценява като добро. От една страна, доброто представяне на областта е обусловено от привличането на голям брой студенти, сравнително ниската престъпност и изключително високия интерес към музеите и библиотеките. От друга страна, демографското състояние е силно влошено заради по-силно изразеното застаряване на населението в сравнение с останалите области.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ●●

Доходи и условия на живот ●●●

Икономиката на област Велико Търново продължава да изостава спрямо средните показатели за страната, въпреки че през 2012 г. номиналният ръст на БВП на човек в областта (3,8% до 7163 лв.) изпреварва средния ръст за България (2,7% до 10 958 лв.).

Доходите на лице от домакинството през 2014 г. намаляват спрямо 2013 г. след няколко години на постоянен, макар и невисок, ръст. Велико Търново остава областта с най-висок процент на доходите от собственост в общия доход на домакинствата (3%). Годишната работна заплата расте и през 2013 г., като изпреварва ръста на заплатите в страната. Паралелно с това намалява делът на хората, живеещи с материални лишения, както и делът на бедните в областта.

Пазар на труда ●●●

Добрите тенденции на пазара на труда в областта продължават. Заетостта расте, като през 2014 г. коефициентът вече надхвърля нивото си от 2008 г. и отбелязва най-висок ръст за страната (с 3,6 пр.п. при 1,1 пр.п. средно за страната), въпреки че все още не достига средната заетост (48%). От 2011 г. досега Велико Търново остава областта с най-голям брой заети в Северния централен район.

В унисон с нарастването на заетостта през 2014 г. безработицата в областта намалява до 11,7%, с което се доближава до средните 11,4% за страната.

Устойчивото нарастване на икономическата активност от 2010 г. досега все повече доближава областта до средните стойности за страната. През 2008 г. икономическата активност на населението на 15 и повече години е с 5,5 пр.п. по-ниска от тази в страната, но през 2014 г. разликата се намалява до 1,4 пр.п.

Инвестиции ●●

През 2013 г. ЧПИ с натрупване на човек във Велико Търново продължават да са сред най-ниските в страната, като областта се нарежда на пето място по най-малък обем на инвестициите спрямо населението след областите Кюстендил, Монтана, Силистра и Хасково. Сравнително ниски са броят на нефинансовите предприятия (40 на 1000 души при 52 за страната) и разходите за придобиване на ДМА (1576 лв./човек при 2490 лв. за страната).

На фона на ниската инвестиционна активност на предприятията общините във Велико Търново се представят относително добре при усвояването на европейски средства. Към 31 януари 2015 г. общините в областта са получили 620,8 лв./човек при 564,9 лв. средно в България. Най-много европейски средства в областта усвоява община Лясковец (843,2 лв./човек, или общо над 10 млн. лв.), следвана от общините Свищов и Велико Търново. Най-малко са из-

платените суми в общините Сухиндол и Полски Тръмбеш (съответно 49,3 и 51,1 лв./човек).

Инфраструктура ●●●

Гъстотата на пътната и железопътната мрежа в област Велико Търново остава над средните за страната. Въпреки това оценката на качеството на пътищата е значително под средната оценка за България. Въпреки че през последните три години делът на пътищата с добро състояние на настилка се повишава, малко над една четвърт (27,7%) от пътната настилка в областта е в добро състояние през 2014 г. при 40,5% средно за страната. Делът на домакинствата с достъп до интернет и делът на лицата, използвали глобалната мрежа през последните 12 месеца, макар и да следва дългосрочна тенденция на нарастване, остават под средните стойности за страната.

% Данъци и такси ●

Местните данъци и такси в общините от област Велико Търново са сравнително високи. Най-голяма е разликата със средните стойности за страната по отношение на данъка за нежилищните имоти на юридически лица, където всички общини в областта поддържат по-високи от средните данъчни ставки. По отношение на данъка върху превозните средства община Велико Търново прилага най-високата ставка в страната за 2015 г. (1,76 лв./kW за автомобили с мощност между 74 и 110 kW).

Съвкупно общините в областта имат малко по-ниски ставки от тези в останалите области в страната при годишния патентен данък за търговия на дребно и таксата за битови отпадъци на юридическите лица.

Администрация ●●

Сравнително малка част от територията на областта е покрита от кадастъра. Докато през 2014 г. 18,1% от територията на България е в кадастралната карта, делът на територията от област Велико Търново в кадастъра е 6,7%, а напредъкът през последните години е символичен.

Оценката за достигнатото ниво на електронно правителство и предоставянето на административни услуги на „едно гише“ също е под средното за страната, като добри резултати през годините показва единствено администрацията в община Велико Търново.

Оценките за прозрачността в работата на органите на местното самоуправление в областта се повишават през 2015 г. в сравнение с 2014 г., но остават по-ниски от тези за страната. „Най-прозрачни“ са администрациите в общините Стражица и Свищов, а най-непрозрачна – тази в община Лясковец.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●●

Демография ●●

Застаряването на населението в област Велико Търново е по-силно изразено в сравнение с останалите области в България. Този процес е следствие от по-неблагоприятния естествен и механичен прираст на населението в областта. През 2014 г. нетното изселване от областта се засилва, а отрицателният естествен прираст отново се влошава след леко подобрене през предходната година.

И през 2014 г. се запазва по-ниският дял на населението в градовете спрямо средния за страната, както и по-ниската гъстота на населението.

Образование ●●●●

През 2014 г. област Велико Търново за поредна година е на първо място по броя на студентите спрямо населението (108 на 1000 души от населението при 38 за страната и 83 за столицата). Общият брой на студентите е 27 000. По абсолютен брой на студентите област Велико Търново се нарежда на трето място след областите София (столица), Пловдив и Варна. Въпреки добрите традиции във висшето образование дялът на висшите сред работоспособното население е незначително по-висок от средните стойности за страната, което подсказва, че след като завършат, висшите търсят работа и дом в други области. В средното образование област Велико Търново не отбелязва много добри резултати. Нетният коефициент на записване в V–VIII клас и представянето на матурите са съизмерими със средните за страната, но сравнително голяма част от учениците отпадат от основно и средно образование (3,2% при 2,4% за страната).

Здравеопазване ●●●●

Велико Търново продължава да е областта с най-нисък дял на здравноосигурените лица в България – 83,1% при 87,1% средно за страната през 2014 г. Наред със сравнително големия брой неосигурени в областта има недостиг както на общопрактикуващи лекари, така и на ключови специалисти. Значително по-малко от средното за страната е съотношението между броя на леглата в МБАЛ и населението. При тези показатели за осигуреността и достъпа до здравеопазване дялът на постъпилите болни в МБАЛ от населението остава по-нисък от общия за страната, но този дял през последните години непрекъснато расте. Ниският дял на постъпващите в здравните заведения на областта може да се дължи не толкова на по-ниска заболеваемост, колкото на използването на здравни услуги извън областта заради липсата на специалисти. Дялът на постъпващите болни постоянно се увеличава през последните няколко години, което може да се обясни с бързото застаряване на населението в областта. Сравнително нисък остава коефициентът на детска смъртност, което нарежда област Велико Търново на трето място по

най-ниска детска смъртност в страната след областите Габрово и Смолян.

Сигурност и правосъдие ●●●●

Област Велико Търново е една от областите с най-ниска престъпност – регистрираните престъпления срещу личността са 3,8 на 10 000 души при 5,9 за страната, а тези срещу собствеността – 65,7 на 10 000 души при 89,0 за страната през 2014 г.

Разглежданите индикатори за правосъдието в областта също показват сравнително добри резултати. От наказателните дела 94% приключват в 3-месечен срок през 2013 г., което е с близо 6 пр.п. над средната стойност за всички области. Дялът на висящите дела пък е 7,4% при 8,5% средно за страната. Велико Търново е и една от областите, в които натовареността на съдиите е сравнително ниска: на един наказателен съдия се падат по 6,3 дела на месец, докато в страната един съдия разглежда по 8,3 дела месечно. За сравнение един съдия в столицата разглежда средно по 15 дела на месец.

Околна среда ●●

Област Велико Търново показва по-ниски резултати спрямо средните за страната при индикаторите, измерващи състоянието на околната среда. Причините за слабата оценка на областта в тази категория са няколко. От една страна е сравнително ниският дял от населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции, както и този на населението в селища с обществена канализация. И по двата индикатора областта не отбелязва значителен напредък през последните няколко години. От друга страна, разходите за опазване на околната среда на човек от населението са близо два пъти по-ниски от средните за страната през 2013 г. и намаляват с една четвърт спрямо 2012 г.

Област Велико Търново се отличава позитивно с двойно по-малко емисии на въглероден двуокис на кв.км в сравнение със средните стойности за страната.

Култура ●●●●

Посещенията в музеи и библиотеки спрямо населението в област Велико Търново са три пъти по-високи от средните в страната през 2014 г. Нещо повече, областта е на първо място в страната по средногодишен брой посещения в библиотеки на 1000 души и на трето по посещения в музеите на 1000 души след областите Габрово и София. През последните пет години се наблюдава ръст и при двата показателя. Пак с ръст през последните няколко години, но под средните стойности за страната през 2014 г. са посещенията в кина и театри.

Ключови показатели за област Велико Търново

Индикатори на икономическото развитие	2009	2010	2011	2012	2013	2014
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5967	6349	6901	7163	n.a.	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3409	3502	3648	4043	4385	4288
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	5765	6119	6488	6742	7262	n.a.
Дял на бедните спрямо линията на бедност за областта (%)	24,2	26,9	19,7	15,2	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15 и повече години (%)	46,8	44,8	48,2	49,8	51,2	52,7
Коефициент на заетост на населението на 15 и повече години (%)	42,6	38,9	42,6	42,9	42,9	46,5
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече години (%)	9,0	13,1	11,7	13,8	16,2	11,7
Брой на нефинансови предприятия на 1000 души от населението	40	40	39	40	40	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	1027	980	1516	1482	1576	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	249	246	284	331	359	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	23,1	29,6	45,0	41,0	46,6	55,0
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	n.a.	55,7	30,2	23,6	25,7	27,7
Покритие на кадастъра (%)	3,4	6,0	6,0	6,0	6,0	6,7

Индикатори на социалното развитие	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-6,5	-7,9	-7,9	-7,9	-6,9	-8,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-1,2	-6,8	-2,0	-3,0	-2,7	-5,2
Дял на населението с висше образование, 25-64 години (%)	24,2	23,0	21,5	23,5	26,6	27,3
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,3	4,2	4,4	4,2	4,3	4,2
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	3,6	5,7	5,6	6,2	6,6	5,5
Дял на здравноосигурените лица (%)	83,7	80,9	84,2	83,3	82,2	83,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	153,9	136,6	138,9	142,2	146,9	149,4
Регистрирани престъпления срещу собствеността на 10 000 души	72,6	90,9	95,7	83,8	72,0	65,7
Дял на висящите наказателни дела (%)	6,4	7,7	8,4	8,6	7,4	n.a.
Разходи за опазване на околната среда (лв./човек)	80,9	74,3	94,9	202,9	156,8	n.a.
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадни води (%)	40,9	41,2	43,9	44,2	44,5	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	183,0	350,2	376,3	340,4	396,3	470,8
Посещения в театрите на 1000 души от населението	38,3	54,5	67,3	102,2	122,9	122,3